

Posudek vedoucího diplomové práce

Autor diplomové práce: Vladimír Novák

Téma: Historismy ve světle díla Zikmunda Wintra

Vedoucí práce: PhDr. Blanka Michalová, Ph.D.

Diplomová práce *Historismy ve světle díla Zikmunda Wintra* je rozdělena do deseti kapitol (kromě úvodu a závěru), v nichž se Vladimír Novák snaží jednak vymezit termín *historismus*, jednak vysledovat, jakou roli hrají takto vymezené lexikální jednotky v díle v názvu práce zmíněného autora próz s historickými náměty. Při zpracování daného tématu uplatnil diplomant i znalosti ze svého druhého studijního oboru – dějepisu, jež mu také vytvořily prostor k uvažování o zaniklých významech některých lexémů.

Teoretickým výkladům – vymezení termínu *historismus*, jeho začlenění do současného popisu lexikálních jednotek a shrnutí základních poznatků na základě dostupné literatury - je věnována především 2. – 8. kapitola. V kapitole *Slova zastaralá* jsou na základě dostupné literatury obratně a s nadhledem vymezeny základní termíny, s nimiž je dále pracováno – slovo *zastaralé*, *archaismus* a *historismus*. Z této části práce je zřejmé, že diplomant během doby, kdy se tomuto tématu věnoval, získal dostatečný nadhled a vypracoval kvalitní kompilát obohacený o vlastní cenné postřehy. O hloubavém přístupu k teoretické části práce svědčí i kapitola *Regionální (topografický) historismus*, vymezující v rámci *historismů* ty lexikální jednotky, které označují *réalie* (mimojazykovou skutečnost) dosud existující, avšak mimo *region*, jehož byla po nějakou dobu součástí. I když by se s některými pasážemi dalo polemizovat („*Pokud tedy uijeme například slov král nebo královna ve vztahu k současné realitě života v České republice, budeme je samozřejmě zcela oprávněně moci označit jako historismus.*“, s. 16), nutno přiznat, že je to postřeh zajímavý.

Za pozornost rozhodně stojí kapitola 6., *Historismy v současných českých výkladových slovnících*. Zde si V. Novák povšiml nejednotnosti přístupu zpracovatelů současných lexikografických příruček k jazykovému materiálu (nedůsledné označování *historismů*), což svědčí o chvályhodném kritickém přístupu k sekundární literatuře.

Sedmá kapitola, *Význam slova a jeho proměny v průběhu času*, je dobrou analýzou významových přenosů (metafora a metonymie) a významových posunů (generalizace a konkretizace), uplatňovaných při rozšiřování slovní zásoby, a na jejím základě výstižně a srozumitelně vysvětluje problematiku revitalizace zastaralých slov a polysémie slov s významem historickým.

Následující kapitoly se již věnují druhému, v úvodu vymezenému tématu, a to

historismům ve vybraných dílech Zikmunda Wintra. Devátá kapitola je zaměřena na jazyk Wintrových literárních děl obecně. Je zde postihnout ten fakt, že historismů (a archaismů) je ve zmíněných prózách důsledně a především nanejvýš zasvěceně a poučeně využito k dokreslení dobového koloritu a přiblížení popisovaného období čtenáři, s poukazem na to, že podmínkou a podkladem k takovému přístupu bylo Wintrovo studium dobových pramenných materiálů. Vzhledem k tomu, že podobnou roli jako historismy hrály v analyzovaných literárních dílech i archaismy, věnuje jim ve své diplomové práci V. Novák pozornost v 10. kapitole.

Velmi rozsáhlá a důkladně zpracovaná je kapitola 11., *Historismy v díle Zikmunda Wintra*, obsahující materiál excerpovaný z vybraných Wintrových děl. Zde je v rámci jednotlivých podkapitol věnována pozornost postupně několika věcným okruhům souvisejícím s určitou oblastí života společnosti (např. názvy zaměstnání, sociálního postavení, názvy z oblasti školství, vojenství atd.), a to na základě principů popsanych v předcházejících teoretických statích. Tato část diplomové práce poskytuje nejen výčet lexikálních jednotek s popisem jejich historického významu, ale i výstižné poznámky k některým lexémům, jejichž začlenění mezi historismy by se mohlo zdát sporné. Vhodně užitá ukázky text diplomové práce zbytečně a násilně neprodlužují, ale názorně dokládají užití popisovaných lexikálních jednotek.

Poznámky spíše formálního rázu se týkají členění práce do jednotlivých kapitol, které se mi nezdá přehledné, a nedůsledného abecedního řazení literatury. Zajímalo by mne, podle jakého principu jsou řazeny příklady v 11. kapitole.

Při obhajobě bych ocenila, kdyby diplomant upřesnil, případně obhájil svá následující tvrzení: a) „...*můžeme jako o historismech oprávněně hovořit i o některých adjektivech jako takových* ...“ (str. 11), b) slovo brnění je zařazeno mezi lexikální archaismy (s. 42).

Diplomová práce je zpracována kvalitně, její přínos vidím především v upřesnění termínu historismus, kterému není v současné lexikologii věnována pozornost. Dále se domnívám, že vzhledem ke studovanému oboru (český jazyk – dějepis) bylo vhodně zvoleno téma práce, jehož zpracování rozhodně přispělo k diplomantovu profesnímu rozvoji, neboť prokázal schopnost kriticky přistupovat ke studovanému materiálu a srozumitelně (až na drobné stylizační a pravopisné prohřešky) formulovat své myšlenky, což považuji za důležité dovednosti pedagoga na druhém či třetím stupni.

Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci: *vyborné*